

Sosiaalityön käytännön opetuksen, tutkimuksen ja kehittämisen yhteistyö

Yliopisto-opetus perustuu tutkimukseen

Opetuksen ja tutkimuksen kytkennät ovat yliopistollisessa sosiaalityön koulutuksessa selkeät. Opetus perustuu keskeisesti tutkimukseen ja tutkimuksellisten valmiuksien turvaaminen korostuu sekä opetussuunnitelmassa että koulutuksen käytännön toteutuksessa. Tämän tiedonmuodostuksen kautta rakentuu sosiaalityön uuden sisällön kehittyminen.

Sosiaalityö on laaja-alainen yhteiskuntatiede, jonka uuden sisällön kehittäminen edellyttää monipuolista tieteellistä ymmärrystä erilaisten ilmiöiden teoretisoinnissa sekä teorian ja käytännön tiedon reflektoinnissa. Kun tieteenalalla on myös vahva käytäntösuhde, teoriasuhteen rakentaminen tutkittaviin ilmiöihin on yleensä hyvin haastavaa. Kehittämistyöhön tarvitaan systemaattista tieteellistä tutkimusta, jotta voidaan varmistaa, että muutokset todella johtavat kehitystä tehokkaasti myönteiseen ja toivottuun suuntaan. Sosiaalityön käytäntöjen kehittämisessä tutkimus toimii esimerkiksi arviointitiedon tuottajana ja muutostyön jäsentäjänä.

Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksen sosiaalityön tutkimus kohdistuu sekä yleisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin että erityisesti sosiaalityölle ominaisiin kysymyksiin. Tutkimuksen kohteina ovat asiakkaiden psykososiaaliset ongelmat, sosiaalityön työmenetelmät, alan teoreettinen itseyymmärrys sekä sosiaalityön hallinto, johtaminen ja kehittäminen. Tutkimuksessa käsitellään mikrososiaalisia haavoittuvuuden, turvattomuuden ja osattomuuden prosesseja ja näihin kohdistuvan auttamistyön luonnetta ja ehtoja. Tutkimuksen kohteina ovat myös köyhyyden, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden rakenteelliset mekanismit ja sosiaalipoliittiset interventiot.

Sosiaalityön koulutuksessa sosiaalityön kehittämisenäkökulma toteutuu esimerkiksi sosiaalityön teoriaopinnojen ja tutkimuksen sekä käytännön harjoitteluun liittyvien kehittämistehtävien avulla. Tämä merkitsee sosiaalityön menetelmien opetuksen ja sosiaalityön menetelmien kehittämisen kiinteää kytkeä työympäristöihin. Erityinen painoarvo on menetelmällisten kehittämistarpeiden tunnistamisessa, menetelmien kehittämisen toteutuksessa sekä toiminnan arvioinnissa.

Sosiaalityön koulutuksen kehittämisen tarve

Nopea yhteiskunnallinen muutos ja sosiaalityön ongelmakentän monimuotoistuminen asettavat sosiaalityön yliopistokoulutukselle uudenlaisia haasteita. Sosiaalityön koulutuksen suuntaaminen työelämän vaatimuksia vastaavaksi on sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman (2008) yhtenä tavoitteena. Tavoitteeseen sisältyy sekä määrällinen että laadullinen ulottuvuus eli työtään kehittämään pyrkiviä päteviä sosiaalityöntekijöitä tulisi kouluttaa riittävästi ja lisäksi koulutuksen tulisi sisällöltään vastata työelämän tarpeita.

Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytilaa ja kehittämishaasteita käsittelevissä raporteissa (Murto ym. 2004; Kananoja ym. 2007; Aaltonen ym. 2008; Kainulainen 2008), joissa korostetaan esimerkiksi sosiaalityön sisällön ja menetelmien opetuksen kehittämistä sekä ammattietiikan merkitystä sosiaalityön koulutuksessa. Lisäksi painotetaan työelämäyhteistyötä.

Sosiaalityön maisterikoulutushankkeissa tuotetun tiedon perusteella voidaan sanoa, että sosiaalityön osaamispotentiaalin vahvistamisessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota tutkimuksellisen työotteeseen, kansainvälisen osaamisen ja moniammatillisessa verkostotyössä tarvittavien valmiuksien kehittämiseen. Tutkimuksellisen työotteeseen kehittämisen osalta korostuvat erityisesti työ-, arviointi- ja raportointikäytäntöjen kehittämisessä tarvittavat taidot ja valmiudet.

Vahvaan työelämäyhteyttä liittyen sosiaalityön koulutukseen kuuluu lakisääteinen käytännön opetus (asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004, 15§). Sosiaalityön käytännön opetuksen kehittämisen tarve on ollut esillä kaikissa Suomessa sosiaalityön koulutusta antavissa yliopistoissa. Asiaa on käsitelty eri vaiheissa STM:n työryhmissä vuosina 1990, 1992 ja 2004 sekä sosiaalityön neuvottelukunnassa. Taustalla on myös STM:n tehtävärakennesuositus. Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston (Sosnetin) piirissä on tehty kartoituksia sosiaalityön käytännön opetuksen tilanteesta.

Yliopistollisen opetussosiaalikeskuksen ajanmukaistaminen

Opetusministeriössä on tehty sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta selvitys (Kananoja ym. 2007), jossa esitetään opetus- ja tutkimuskeskusten perustamista yliopistojen yhteyteen. Samalla korostetaan yhteistyötä sosiaalialan osaamiskeskusten ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Kuopion yliopistollinen opetussosiaalikeskus on perustettu virallisesti vuonna 1992. Sen toimintaa on kuitenkin tarpeellista kehittää alueellisesti laajemmaksi sekä nykyisiä ja tulevia opetus- ja tutkimuskäytäntöjä vastaavaksi Itä-Suomen yliopiston opetussosiaalikeskukseksi. Tähän kontekstiin kiinnittyy yhteistyö esimerkiksi kuntien, Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten, alueen ammattikorkeakoulujen ja kolmannen sektorin kanssa. Verkostomaisesti organisoituvan Itä-Suomen yliopiston opetussosiaalikeskuksen toiminnan painopiste tulee olemaan sosiaalityön koulutuksen ja tutkimuksen sekä sosiaalityön asiakastyön ja seudullisen yhteistyön kehittämisessä. Opetussosiaalikeskus toimii väylänä myös tulevaisuuden työntekijöiden rekrytointiin.

Itä-Suomen yliopiston opetussosiaalikeskuksen toimintamuotoja ovat sosiaalityön käytännön opetus ja sosiaalityön opetuksessa tarvittavien havaintoesimerkkien analysointi, tutkimustyö ja tutkimusaineistojen hankinta, yhteisten kehittämishankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen, täydennyskoulutuksen kehittäminen ja toteuttaminen, pitkäkestoisten koulutusprojektien ja erikoiskoulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen sekä edellä mainittuihin tehtäviin liittyvien julkaisujen tuottaminen. Sosiaalityön käytännön opetuksen osalta Itä-Suomen yliopiston ja esimerkiksi kuntien yhteistyö merkitsee työelämäyhteyksien vahvistamista ja yhteistyöverkostojen laajentamista, mutta toisaalta myös vastuista sopimista ja käytäntöjen selkeää jäsentämistä toiminnallisesti perusteltuihin rakenteisiin.

Valtakunnallisessa Sosiaalityön koulutuksen työelämälähtöisyys –hankkeessa huomioidaan keskeisiä sosiaalityön käytännön opetukseen, tutkimukseen ja työn kehittämiseen liittyviä kehittämistarpeita. Hankkeen tavoitteena on tiivistää sosiaalityön työelämän käytäntöjen ja kehittämistyön, opetuksen sekä tutkimuksen yhteistyötä luomalla uusia toimintakäytäntöjä ja rakenteita. Lisäksi kehitetään sosiaalityön käytännön opetuksen toteuttamiselle vakiintunutta työelämälähtöistä järjestelmää (mallia) sekä selvitetään sen organisointi- ja resursointivaihtoehdot. Hankkeessa kehitetään myös käytännön opettajien/ohjaajien koulutusta.

Lähteitä

Aaltonen, Elli & Anoschkin, Emmi & Jäppinen, Maija & Kotiranta, Tuija & Wrede, Georg Henrik & Hiltunen, Kirsi 2008. Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 3:2008. Helsinki.

Kainulainen, Jari 2008. Sosiaalityön koulutuksen kehittäminen Kuopion yliopistossa yhteistyössä Joensuun yliopiston kanssa. Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pdf-tiedosto.

Kananoja, Aulikki & Rautajoki, Arto & Pösö, Tarja 2007. Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. Helsinki.

Murto, Lasse & Rautniemi, Lasse & Fredriksson, Karin & Ikonen, Seena & Mäntysaari, Mikko & Niemi, Leena & Paldanius, Kalevi & Parkkinen, Terttu & Tulva, Taimi & Ylönen, Fiia & Saari Seppo (toim.) 2004. Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 2004:5. Helsinki.